

SZZ / BAKALÁŘSKÉ STUDIUM NA KHI FPE ZČU V PLZNI

SZZ v programu bakalářského studia historie mají prokázat především odbornou erudici absolventů, a to v oblastech:

1. České a československé dějiny a jejich reflexe v historiografii
2. Obecné dějiny
3. Teorie, filozofie a dějiny historické vědy

Požadované a hodnocené studijní kompetence v oboru jsou:

1. obecná i kritická znalost historického tématu,
1. schopnost strukturovat historické děje v jejich dobových a logických souvislostech,
2. znalost historických pramenů k dané problematice s důrazem na přínos českých badatelů,
3. uvědomění si různých výkladů historických skutečností,
4. schopnost diskuse,
5. formulace argumentů a obhajoba vlastního názoru,
6. schopnost vyvodit poučení z historie, které je důležitým činitelem toho, co nazýváme historickým vědomím

SZZ OBECNÉ DĚJINY - OKRUHY

- Prehistorie, nejstarší období lidských dějin
- Starověký orientální a antický a jeho odkaz dnešku
- Zrození evropského středověku
- Evropský humanismus a proces reformace a protireformace
- Vývoj novodobého parlamentarismu, panovnický a osvícenský absolutismus
- Velká francouzská buržoazní revoluce
- Koloniální a mimoevropský svět v 18. a 19. století
- Zápas velmocí v 19. století a první světová válka
- Na cestě k druhé světové válce; druhá světová válka v kontextu problémů 20. století
- Poválečný svět a studená válka
- Rozpad bipolárního světa a problémy soudobé globální společnosti
- Kultura, věda a technika napříč staletími

SZZ OBECNÉ DĚJINY OSNOVA OTÁZEK

1. Prehistorie jako, nejstarší období lidských dějin

- chronologie, obecná charakteristika jednotlivých období z hlediska hmotné kultury a společenských změn, archeologické lokality
- doba kamenná, bronzová, doba železná
- Keltové jako vyvrcholení pravěkého vývoje ve střední Evropě
- Evropa na přelomu letopočtu - doba římská
- stěhování národů: příčiny a průběh a důsledky změn na etnické mapě Evropy

2. Starověký orientální svět, starověký Egypt, Blízký Východ ve starověku

- periodizace, základní politická, ekonomická a sociální charakteristika oblastí
- vznik faraónského Egypta, Stará, Střední a Nová říše, Ptolemaiovců; znovuobjevování Egypta od 19. století
- poříční civilizace Mezopotámie: Sumerové, Babylónie, Asýrie – Chetitě – Levanta (Féničané, Izraelité) – Perská říše
kultura: písmo a písemnictví, architektura a výtvarné umění, vzdělanost

3. Starověké Řecko – základní pilíř evropské civilizace

- periodizace, základní politická, ekonomická a sociální charakteristika oblastí
- krétsko-mykénská předehra, archaické období 8. - 6. století (polis, kolonizace), klasický vrchol (řecko-perské války, aténsko-sparské soupeření, aténská demokracie, sparská smíšená ústava), Alexandrové výboje, helénismus a helénistické monarchie
kultura: tzv. řecký zázrak, písmo a písemnictví (eposy, poezie, drama, historiografie), architektura (slohy) a výtvarné umění (sochařství), vzdělanost (filozofie a věda)

4. Antický Řím

- periodizace, základní politická, ekonomická a sociální charakteristika oblastí
- vznik a rozvoj Říma ve stínu Etrusků a jihoitalských Řeků, římská republika, soupeření s Kartágem (punske války), ovládnutí helénistických států a vznik impéria, občanské války, císařství (principát, dominát): hlavní dynastie, příčiny úpadku
- kultura: písmo a písemnictví (poezie, historiografie), architektura a výtvarné umění, vzdělanost (filozofie a věda), nástup křesťanství

5. Zrození evropského středověku

- periodizace, základní politická, ekonomická a sociální charakteristika Evropy
- rozpad západorímského a oslabení východorímského císařství, tzv. stěhování národů, formování západní i východní církve,
- Germáni a Slované, feudalismus, franská říše (Karel Veliký) a její rozpad, vznik národních (stavovských) monarchií,
- Byzantská říše, vznik islámu, arabské říše (kalifát) a její pronikání do Středomoří
- kultura: latinsko-římské a řecko-byzantské dědictví

6. Evropa feudálních monarchií

- státně-národní partikularismus versus křesťanský universalismus
- periodizace, základní politická, ekonomická a sociální charakteristika Evropy
- křížové výpravy a konfrontace s islámem – reconquista na Pyrenejském poloostrově
- boj o investituru: prosazení nezávislosti církve, anglo-francouzské soupeření – Svatá

říše římská a střední Evropa, úpadek a zánik Byzance: nástup Turků do Evropy

- kultura: písmo a písemnictví (hagiografie, rytířská poezie, kronikářství), architektura a výtvarné umění (románský a gotický sloh), vzdělanost (univerzity), islámsko-arabská kultura

7. Reformace a protireformace

- základní politická, ekonomická a sociální charakteristika střední, severní a západní Evropy v 16. st.,
- renesance: písemnictví (historiografie, politická filozofie, eposy, romány, drama), architektura a výtvarné umění (italské malířství), další růst vzdělanosti
- kacířská a předreformační hnutí, Luther a luteranismus, švýcarská reformace (Zwingli a Kalvín), německá selská válka, náboženské občanské války ve Francii a Německu, anglická a skandinávská reformace, nizozemská revoluce,
- třicetiletá válka
- Tridentský koncil a habsbursko-papežská snaha o udržení universálního katolicismu, trvalé náboženské rozdělení křesťanské Evropy s dopadem až do současnosti
- humanismus a renesance

8. Zámořské objevy

- předpoklady, základní charakteristika jihozápadní a západní Evropy v 15. - 16. st.,
- první století zámořských objevů a vznik zámořských říší Portugalců a Španělů (Amerika, Afrika, Asie), velcí mořeplavci (Diaz, da Gama, Kolumbus), první plavby kolem světa (Magellan, Drake), opožděný nástup Angličanů (Amerika), Nizozemců (Východní Indie) a Francouzů (Kanada), otrokářství a monokulturní plantážnictví
- důsledky: zemědělství a ekonomika, vzdělanost, hegemonie Evropy nad tzv. třetím světem, kolonialismus,

9. Vývoj novodobého parlamentarismu, panovnický a osvícenský absolutismus

- anglická buržoazní revoluce, „Slavná“ revoluce, charakteristika anglického parlamentarismu, Británie jako světová koloniální velmoc
- proměny absolutismu ve Francii v 17. a 18. století
- vzestup hohenzollernského Pruska
- habsburský absolutismus
- severní Evropa, vzestup a pád Švédska
- nástup Romanovců v Rusku, reformy Petra I. a Kateřiny II., severní válka, zánik Polska
- války o rakouské a španělské dědictví
- sedmiletá válka
- filozofie a umění 17. a 18. století, baroko, klasicismus a osvícenství

10. Velká francouzská buržoazní revoluce, napoleonské války

- příčiny vzniku, průběh a důsledky Velké francouzské revoluce
- Francie a Evropa za vlády Napoleona Bonaparta, napoleonské války
- Vídeňský kongres, změny po Vídeňském kongresu
- důsledky napoleonské expanze pro světové dějiny
- systém tzv. Svaté aliance

11. Mimoevropský svět v 17. a 18. století. Počátky kolonialismu. Kapitoly z dějin USA

- Indie, Persie a jihovýchodní Asie a Indonézie
- Čína, Japonsko
- Osmanská říše
- Jižní Amerika
- válka za nezávislost amerických osad a vznik USA
- ústava Spojených států amerických
- válka Severu a Jihu a vzestup nové velmoci - USA - na přelomu 19. a 20. století

12. Dlouhé 19. století. Koncert velmocí a jejich soupeření v Evropě a na Balkáně

- úsilí o občanskou společnost, nacionalismus a národní hnutí jako fenomén evropské politiky 19. století, problém otroctví
- Evropa v letech 1848–1849
- proces sjednocení Německa a sjednocování Itálie
- císařství a 3. republika ve Francii
- Viktoriánská Británie
- Východní otázka, Rusko, Osmanská říše a Balkán, krymská válka
- průmyslová revoluce, objevy a vynálezy 19. a počátku 20. století
- sociální teorie a hnutí v 19. století

13. Mimoevropský svět v 19. století

- snaha velmocí a přerozdělení světa
- „Rvačka“ o Afriku“ a Velká hra mocností (Persie a Afghanistan)
- zápas o rozdělení světa, soupeření o kolonie
- nástup nových mocností – USA, Japonsko
- úsilí o Čínu, opiové války
- Velké indické povstání a vznik císařství v Indii
- Národně osvobozené hnutí v Latinské Americe
- vznik Trojspolku a Trojdohody, cíle a spory velmocí v předvečer první světové války
- filozofie a umění 19. století

14. První světová válka

- příčiny a předpoklady první světové války
- charakteristika, fáze a průběh, největší bitvy a zbraně I. světové války
- revoluční události v Rusku a jejich význam pro vývoj I. světové války
- závěr a výsledky I. světové války, pařížský (Versailleský) mírový systém
- nové uspořádání Evropy, Společnost národů

15. Nové trendy v politice 20. let

- nacionální socialismus, fašismus a komunismus
- Leninův a Stalinův Sovětský svaz; bolševický teror
- USA: Wilsonova prohra a návrat k izolaci, prohibice a vzestup mafie
- Čína a Japonsko: rozdílné problémy Dálného východu
- světová hospodářská krize a rozpad systému kolektivní bezpečnosti
- nástup nacionálního socialismu v Německu,
- události ve Španělsku
- appeasement a Mnichov
- filozofie, věda, technika a umění meziválečného období

16. Druhá světová válka

- smlouva mezi Hitlerem a Stalinem, vpád do Polska
- vývoj na frontách do roku 1945
- jednání Spojenců, přípravy a teorie nového uspořádání světa
- okupace a správa Německa, ustavení OSN

17. Poválečná Evropa

- sovětská expanze do východní a střední Evropy
- německá otázka
- snaha o záchranu Západu
- Evropská společenství a Atlantická aliance
- studená válka

18. Poválečný svět

- Blízký a Střední východ

- arabsko-izraelský konflikt
- komunistická Čína a Maovy experimenty
- zástupné války na Dálném východě a v Indočíně
- dekolonizace a její krvavé vyústění
- tzv. třetí svět, hnutí nezúčastněných

19. SSSR, USA, západní Evropa

- SSSR po Stalinově smrti
- Chruščovova destalinizace a Brežněvův neostalinismus
- USA, západní Evropa a politika „détente“
- helsinská „Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě“ jako fatální „úspěch“ komunistické diplomacie
- Rozpad bipolárního světa
- Reagan, Thatcherová a Jan Pavel II.: konec ústupků komunistům
- přestrojka, glasnosť a Gorbačov – marný pokus o záchranu bolševického impéria
- hlavní geopolitické problémy po roce 1990

20. Kultura, věda a technika ve druhé polovině dvacátého a na počátku 21. století

- svět a kultura– obecná charakteristika
- filozofické trendy po 2. světové válce (osobnosti)
- poválečná literatura, architektura, výtvarné umění, hudba, kinematografie (osobnosti)
- úspěchy vědy a techniky po 2. světové válce (osobnosti)

SZZ ČESKÉ A ČESKOSLOVENSKÉ DĚJINY A JEJICH REFLEXE V HISTORIOGRAFII - OKRUHY

- Nejstarší období českých dějin; od příchodu Slovanů po vládu Přemyslovců
- České země za Lucemburků
- Česká husitská reformace a její specifika
- České země za vlády prvních Habsburků
- České stavovské povstání a třicetiletá válka
- Ideály osvícenství a české země
- Proměny habsburské monarchie a českých zemí v průběhu 19. století
- První světová válka a vznik československé republiky
- První republika – vzestup a pád
- Temná léta okupace
- Československo v letech 1945–1968; období normalizace; krize a rozpad totalitního komunistického systému
- Česká a československá kultura věda a technika napříč staletími

SZZ ČESKÉ A ČESKOSLOVENSKÉ DĚJINY A JEJICH REFLEXE V HISTORIOGRAFII

OSNOVA OTÁZEK

1. A) České země v pravěku

- periodizace, archeologické lokality v ČR, známé artefakty,
- doba bronzová a železná na našem území – hmotná kultura a společenské změny, umění
- Keltové na území Čech a Moravy – životní styl, hmotná kultura, společenské poměry
- české země na přelomu letopočtu – doba římská: Germáni na našem území
- stěhování národů: okolnosti příchodu Slovanů

B) Předmět a společenská úloha historiografie jako vědecké disciplíny. Filozofie dějin. Vývoj diskurzu české historiografie. Historie a školní dějepis. Dějiny vyučování dějepisu v českých zemích

2. A) Slované, Velkomoravská říše

- Slované: charakteristika životního stylu, hmotné kultury a společenských poměrů
- Sámův kmenový svaz
- VM - přehled dostupných pramenů historického poznání, politické dějiny, kultura VM, cyrilometodějská mise, archeologické lokality

B) Specifika středověké evropské historiografie, žánry, úloha církve

3. A) Český stát za prvních Přemyslovců (od počátků po Přemysla Otakara I)

- struktura společnosti, politický a kulturní vývoj
- vztah k římské říši,
- významné osobnosti – sv. Václav a svatováclavská tradice, sv. Vojtěch, Boleslav I., Boleslav II., Oldřich, Břetislav, Soběslav, první čeští králové...
- předrománská a románská kultura (vybrané památky, kroniky)

B) Středověká legenda jako historický text. Mytologie a středověký epos jako historický pramen

4. A) České země za posledních Přemyslovců

- politický vývoj (domácí politika, zahraniční politika, rozšiřování území, postavení, šlechty, úloha církve)
- hospodářství velká kolonizace, úloha měst, rozvoj těžby drahých kovů...
- gotická kultura přemyslovského období
- osobnosti přemyslovských králů
- situace po vymření vládnoucí dynastie po meči (1306)

B) Počátky české historiografie. Středověká kronika v českých zemích. Kosmas a jeho pokračovatelé ve světle evropského středověkého kronikářství

5. A) České země v době vlády Jana Lucemburského a „otce vlasti“ Karla IV.

- osobnost, domácí a zahraniční politika Jana Lucemburského
- osobnost Karla IV.
- vnitropolitické a mezinárodní aspekty vlády Karla IV.
- kulturní vývoj, vrcholná gotika

B) Dějepisectví v době Karla IV.

6. A) Období husitských válek

- české země za vlády Václava IV.
- společenská krize a počátky snahy o reformu středověké církve
- působení Jana Husa a jeho dílo
- charakteristika jednotlivých směrů, jejich cíle, hodnocení husitství v odborné literatuře

- nejvýznamnější husitské bitvy, husitské vojenství, závěrečná fáze husitských válek – basilejský koncil, situace po bitvě u Lipan

B) Proměny historiografie v době husitské

7. A) České země v období vlády Jiřího z Poděbrad a Jagellonců

- Jiříkův mírový projekt
- domácí opozice proti „husitskému králi“, spory kališníků a katolíků, jednota bratrská
- úloha panovnické moci Jagellonců
- cesta z ekonomické izolace pohusitského období, spor mezi městy a šlechtou a politický i ekonomický vliv
- pozdní gotika

B) Dějepisectví českého humanismu. Česká bratrská historiografie

8. A) České země za vlády prvních Habsburků

- osobnost a politika Ferdinanda I., Maxmiliána II.
- náboženské poměry v předbělohorských Čechách
- stavovský stát
- „první“ stavovský odboj (1546–1547),
- renesanční kultura (osobnosti, památky, díla)
- období vlády Rudolfa II. a Matyáše, vnitřní a zahraniční politika, Rudolfův majestát
- renesance

B) Pobělohorská exulantská historiografie a Jan Amos Komenský. Dějepisectví českého baroka a protireformace

9. A) České stavovské povstání, bitva na Bílé hoře, třicetiletá válka

- příčiny a průběh povstání českých stavů, staroměstská exekuce, Obnovené zřízení zemské, rekatolizace, emigrace
- významné osobnosti
- třicetiletá válka ve vztahu k českým zemím, vnitřní vývoj, tažení vojsk
- třicetiletá válka v historické tradici (pověsti, krásná literatura)

B) Počátky českého obrozeneckého dějepisectví v kontextu evropského osvícenství.

10. A) Období po třicetileté války v politickém, hospodářském a církevním životě,

- základní charakteristika vývoje období druhé poloviny 17. století
- druhé nevolnictví, selské bouře, rekatolizace, postavení židovského obyvatelstva
- hodnocení období v novější odborné literatuře aneb skutečně „doba temna“
- úloha jezuitů, kult Jana Nepomuckého
- česká barokní kultura – architektura, výtvarné umění, hudba, literatura, divadlo, věda a vzdělanost a lidová kultura

B) Počátky institucionalizace a profesionalizace historické vědy v českých zemích na přelomu 18. a 19. století, první historické instituce a jejich charakteristika, první historická periodika. Význam Františka Palackého pro české dějepisectví 1. poloviny 19. století. Palackého současníci

11. A) Osvícenství a české země

- Karel VI.
- tereziánské a josefínské reformy
- války o dědictví rakouské, sedmiletá válka
- kultura v tomto období

B) Pokračovatelé Palackého – české liberální a konzervativní dějepisectví 2. poloviny 19. století, (zejména Josef Kalousek, Antonín Gindely, Václav Vladivoj Tomek, Josef Emler, Antonín Rezek)

12. A) České země v období první poloviny 19. století

- napoleonské války na českém území (válečné události, vliv myšlenek francouzské revoluce na české prostředí)
- ekonomický a kulturní vývoj v 1. polovině 19. století.
- české národní obrození
- základní charakteristika, fáze, cíle, významné osobnosti
- romantismus

B) Počátky pozitivistického dějepisectví. Jaroslav Goll. Proměny české historiografie v závěru 19. století, Český časopis historický. Proměny historických studií na Karlo-Ferdinandově univerzitě. Historiografie na přelomu věků, spory o Rukopisy a o smysl českých dějin

13. A) Revoluce 1848 a následné období, rakousko-uherského vyrovnání

- revoluce 1848 – cíle, průběh, důsledky
- národní hnutí v šedesátých letech
- války prusko-rakouská (1866)
- české pokusy o státoprávní změny a počátky českých politických stran
- kulturní a ekonomický vývoj ve vymezeném období

B) Gollovi žáci, Josef Pekař, Josef Šusta, Václav Novotný a Jaroslav Bidlo, Kamil Krofta, Julius Glücklich a další

14. A) České země v 2. polovině 19. století

- politická a ekonomická charakteristika českých zemí v tomto období
- vznik a činnost politických stran, cesta k všeobecnému volebnímu právu
- boj o jazyková nařízení, řešení sporů v oblasti školství
- osobnosti politického a kulturního života, rozvoj podnikání
- kulturní vývoj českého prostředí v 2. polovině 19. století

B) České a slovenské dějepisectví po vzniku ČSR, institucionální změny. Univerzity v Brně a Bratislavě. Mladší gollovská škola, Karel Stloukal, Václav Chaloupecký, Karel Kazbunda, Jaroslav Werstadt, Zdeněk Nejedlý, Jan Slavík a další

15. A) První světová válka a české země

- zapojení Čechů do válečných událostí
- vnitřní vývoj, domácí a zahraniční odboj, vznik Československa
- politický systém ČSR, ústava, politické strany
- kultura v období 1. republiky

B) Rozvoj pomocných věd historických a ediční činnosti v 19. a poč. 20. století, významné edice, archivnictví a historiografie, Institut pro rakouský dějepis ve Vídni, Státní archivní škola, Josef Emler, Gustav Fridrich, Václav Vojtíšek

16. A) Ekonomické, politické a národnostní problémy ČSR ve dvacátých letech

- mezinárodní politika ČSR, smlouvy, vazby, problémy (1918–1938)
- důsledky světové hospodářské krize, ekonomický rozvrat
- posilování extremistických a separatistických tendencí
- pokusy o stabilizaci vnitropolitické situace, nástup Henleina
- nový spojenecký systém
- rok 1938, pokusy o národnostní vyrovnání, Mnichov
- meziválečná československá kultura

B) Žánrová a tematická diferenciacie českého dějepisectví v první polovině 20. století (rozvoj prehistorie; právní dějiny; dějiny umění, Čeněk Zíbrt, Zdeněk Kalista a „duchové dějiny“; hospodářské a sociální dějiny, Bedřich Mendl; Historická skupina; regionální dějiny)

17. A) Druhá republika a rozpad Česko-Slovenska. Protektorát Böhmen und Mähren

- politické a hospodářské poměry v protektorátu, říšská župa Sudety
- Slovenská republika (1939–1945)
- 2. domácí a zahraniční odboj
- SNP
- osvobození Československa: prezident, vláda a velmoci, postup Spojenců na území ČSR, pražské povstání

B) České a slovenské dějepisectví v letech 1945–1968. Poúnorové změny v historiografii a v systému československé historické vědy. Dvojice Josef Macek a František Graus. Československý časopis historický, marxistické dějepisectví. Šedesátá léta 20. století v české historiografii; „pražské jaro“ v české historické vědě – naděje a zklamání

18. A) Československo v letech 1945–1968

- systém NF
- nástup komunistů k moci
- politika padesátých a šedesátých let (perzekuce, procesy, pracovní tábory, propaganda)
- protikomunistický (3.) odboj domácí i zahraniční
- padesátá léta, politické procesy
- šedesátá léta a Pražské jaro, okupace a normalizace
- ekonomický vývoj v tomto období

B) Normalizační československá historiografie

19. A) Československo v období normalizace, krize a rozpad totalitního komunistického systému

- 70. léta – politická, ekonomická a kulturní charakteristika
- perestrojka a glasnost – reakce na politiku M. Gorbačova
- období 1989–1992
- počátky demokracie, kapitalismu a rozpad československého státu

B) Role českých historiků v exilu a v samizdatu

20. A) Kultura věda a technika v Československu a v České republice ve 2. polovině 20. a na počátku 21. století

- socialistický realismus a jeho kritika po roce 1956
- literatura, architektura, výtvarné umění, hudba, kinematografie
- úspěchy československé poválečné vědy
- socialistické Československo a vědecko-technický rozvoj

B) Česká historická věda po roce 1989, současné trendy, témata, instituce a osobnosti. Současné české historické časopisy, jejich klasifikace a struktura, současné žánry odborných historických textů. Přední světové historické časopisy